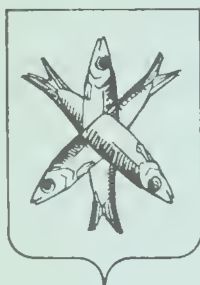
— Archiefexemplaar —

ONTHULLING

beelden Floris Molenaar

en Arendje van der Mije.

4 NOVEMBER 1972

"Laet ons wèlwezen met elkander !"

(zinspreuk op zandvoortse vissersvloot)

Sandevoerde werd Zandvoort

Vissersdorp werd badplaats

MEVROUW B. STURM - VAN DEN BERGH

Mevrouw Sturm is geboren in Amsterdam. Zij genoot haar opleiding aan de Kunstnijverheidsschool en daarna aan de Rijksacademie voor beeldende kunsten aldaar, en studeerde o. a. bij Prof. Bronner.

Zij werkte met andere beeldhouwers samen in diverse ateliers.

Zij voerde opdrachten uit voor firma's, fabrieken etc. voornamelijk op het gebied van posthume portretten.

In februari 1950 vestigde zij zich in deze gemeente te Bentveld aan de Duindoornlaan 27.

Haar atelier heeft zij altijd aan huis gehad.

* * * * * * *

Op zaterdag, 4 november 1972, 's morgens om 10.30 uur vond de onthulling plaats van de beeldjes van de vroegere zandvoortse figuren Floris Molenaar, geboren in 1841, overleden in 1927 en diens vrouw Arendje van der Mije, geboren in 1843 en overleden in 1931.

De plechtigheid, die werd ingeleid door burgemeester A. Nawijn, werd bijgewoond door vele familieleden van voornoemd echtpaar.

De onthulling zelf geschiedde door één der rechtstreekse nazaten, namelijk de 8-jarige Floris Molenaar, zoon van Floris Molenaar en Jobje van der Meulen, wonende te Zandvoort, Constantijn Huijgensstraat 26.

De folklorevereniging "De Wurf" was eveneens vertegenwoordigd en wel in oud-zandvoortse klederdracht.

Naar aanleiding van deze gebeurtenis werd het hierna volgend geschriftje samengesteld, waarin o.m. enkele historische gegevens werden bijeengebracht, waarvan het merendeel werd ontleend aan schriftelijke bronnen, doch waarvan sommige ook werden opgetekend uit de mond van nog levende verwanten van de gebeeldhouwde personen.

Bij voorbaat houden wij er ons van overtuigd, dat hier en daar onvolkomenheden zullen worden geconstateerd. Evenmin konden niet alle feiten in zo kort tijdsbestek op hun waarheid worden getoetst. Misschien is hier een taak weggelegd voor het Genootschap "Oud Zandvoort" om door een diepergaande studie nog vele zaken nader aan het licht te brengen.

Br.

WIE ONTHULDE DE BEELDEN ?

Floris Molenaar
* 1786
visser

oO Aaltje Hollenberg

Jacob Molenaar
* 27 febr. 1817
visser - waker
bijnaam "de Puur"

oO Jannetje Koper

Floris Molenaar
* 20 jan. 1841
visser - omroeper
bijnaam "de Bokkum"

oO Arendje van der Mije
* 31 okt. 1843

Jan Molenaar
* 29 jan. 1880
visser - vishandelaar

oO Anna Keur

Floris Molenaar
* 1 okt. 1908
vishandelaar
da Costastraat 17

oO Cornelia Keur

Genealogie Molenaar

Floris Molenaar

* 29 juni 1937

vishandelaar
Const. Huijgensstr. 26

oO Jobje van der Meulen

Floris Molenaar

* 12 mei 1964

Const. Huijgensstr. 26

* = geboren

oO = gehuwd met

DE BEELDEN

Op 4 augustus 1971 besloot de gemeenteraad van Zandvoort, zonder hoofdelijke stemming, tot de aankoop. Burgemeester en wethouders schreven o.m. in hun desbetreffend voorstel:

" Aangezien het hier een tweetal historische figuren
" betreft, waarvan het nuttig is, dat de herinnering
" daaraan, ook voor het nageslacht bewaard blijft,
" mogen wij U, zulks mede in overeenstemming met
" de bij de raadsstukken in de raadsledenkamer ter
" inzage gelegde gunstige adviezen van de commissies
" van bijstand, voorstellen tot de aankoop van boven-
" omschreven beeldjes te besluiten."

Mevrouw Sturm- van den Bergh vervaardigde - naar zij ergens schrijft - de beeldjes "niet alleen uit liefde voor haar vak, maar ook met het idee, dat sommige mensen in Zandvoort dat misschien zouden waarderen!"

Van dit laatste geraakte zij bij het vorderen van haar arbeid al spoedig overtuigd, toen vooral nazaten van Floris Molenaar en Arendje van der Mije hun instemming en waardering niet onder stoelen of banken staken !

Feitelijk ontstond bij haar de idee om ook eens een paar typische zandvoortse figuren te vereeuwigen, reeds in het jaar 1964, toen de gemeente, in het kader van de verfraaiing van het dorpsaanzien, een aanvang maakte met het doen plaatsen van enkele figuratieve beeldhouwwerken op diverse punten in de gemeente.

De beeldjes hebben voorlopig een plaats gekregen in de voortuin van het gemeentelijk verzorgingshuis. Hierbij is men niet willekeurig tewerk gegaan. Burgemeester en wethouders menen namelijk, dat de beeldjes krachtens hun aard thuishoren in het oude

dorp. Plaats en naaste omgeving mogen worden beschouwd als de entree tot de straks te saneren Noordbuurt, waar naderhand iets van zandvoorts historie zal worden gecultiveerd.

Er zijn plannen om binnen afzienbare tijd in het gebouw van het gemeentelijk verzorgingshuis een zandvoortse oudheidkamer onder te brengen.

De beeldjes zijn geplaatst op sokkels en voorzien van een eenvoudig onderschrift. Een verdekt opgestelde verlichting draagt zorg, dat zij ook bij avond in het oog zullen vallen.

Realisering van een en ander geschiedde door de dienst van publieke werken.

DE VISSERIJ

De visserij is eeuwenlang voor de bevolking van Zandvoort de voornaamste bestaansbron geweest. Het gemeentewapen en de ambtsketen van de burgemeester houden de herinnering daaraan, ook nu nog zichtbaar levendig.
Zandvoort had dit met andere noordzeekustplaatsen gemeen. De van 1566 - 1640 levende haarlemse schilder H. C. Vroom registreerde voor het eerst deze zandvoortse bron van inkomsten.

Als nevenbedrijven golden de schuitenbouw, de visdrogerijen en de visverkoop. Tot kort vóór de laatste wereldoorlog was het strand de plaats, waar de gevangen vis werd afgeslagen, waarbij de waker (omroeper), tevens afslager met de z. g. "mijnstok" een rol vervulde.

Thans een enkel cijfer over de omvang van de zandvoortse vissersvloot. In 1500 telde zij 14 pinken en 12 haringschepen; in 1514, 10 pinken en 2 haringschepen. Van toename van hun aantal schijnt daarna weinig sprake te zijn geweest. Voor 1793 wordt namelijk een aantal van 14, voor 1860 van 13, toebehorend aan een zestal reders en voor 1883 van 14 schuiten genoemd. Op een bevolking van ongeveer 1500 zielen omstreeks het midden van de vorige eeuw werd een aantal van 70 personen geteld, die het beroep van visser uitoefenden. Het bevolkingscijfer daarentegen nam gaandeweg toe, hetgeen de volgende cijfers duidelijk maken.
In 1622 telde Zandvoort 796 inwoners; in 1722: 626; in 1855: 1170; in 1865: 1584; in 1900: 3237 en vóór de laatste wereldoorlog in 1940: 9805.
Toename van het bevolkingsaantal betekende dus geen uitbreiding van het visserijbedrijf.

Dit zal aldus kunnen worden verklaard, dat nà de bouw van het Groot Badhuis en de aanleg van de Zandvoortselaan in 1826-1828, Zandvoort haar karakter

als vissersdorp allengs zou verliezen en steeds meer badplaats zou worden. Vooral nà de laatste eeuwwisseling zou deze ontwikkeling zich nog sterker doorzetten.

De totstandkoming van een spoor- en tramverbinding in de tachtiger jaren van de vorige eeuw legden Zandvoort open voor het toerisme, een nieuwe bron van inkomsten. De visserij werd een tanend bedrijf.
Vele Zandvoorters visten daarna op IJmuidense stoomloggers en namen soms deel aan de "verre" visserij.
Zij werden als z.g. "overlopers" aangemerkt.

HET GESLACHT MOLENAAR

Het zou buiten het bestek van dit geschriftje komen te liggen, indien wij hier een volledige beschrijving van het geslacht Molenaar lieten volgen. Genoegzame gegevens staan ons hiervoor trouwens op dit ogenblik ook niet ter beschikking. Wij legden ons dan ook in die zin een beperking op door uit te gaan van de gebeeldhouwde personen.

De naam.

Vooraf echter een vluchtige blik op de naam MOLENAAR, die volgens naamkundigen behoort tot de groep "beroepsnamen". Dit zou er op kunnen wijzen, dat hij, die eertijds deze geslachtsnaam koos het beroep van "molenaar" uitoefende. In vroeger tijden vooral een belangrijk beroep o. a. op het gebied van de waterbeheersing in onze lage landen. De naam duidde echter niet op verwantschap met een ander bedrijf, namelijk dat van de visserij. Toch moeten de "Molenaars" waarover het nu gaat, voorzover bekend uit een vissersgeslacht stammen.

Afkomstig uit de Rijp.

Afkomstig uit het plaatsje de Rijp in deze provincie moeten zij zich omstreeks 1500 in Zandvoort hebben gevestigd. Aan het eind van deze eeuw en in het begin van de jaren 1600 maakte Zandvoort een zekere bloeiperiode door als gevolg van de walvisvangst op Groenland en in Straat Davis. Evenals andere zandvoortse vissers, namen ook de "Molenaars" aan de walvisvangst deel. Is hierop misschien geinspireerd de idee voor de windvaan op het zandvoortse raadhuis ?
In die tijd (1583) werd op het Gasthuisplein het Proveniers- of Gasthuis gebouwd, dat daar tot de jaren 1928/29 heeft gestaan. Het gevelbeeld, voor-

stellende een gebaarde vissersman en nog aanwezig is in de hal van het raadhuis, symboliseerde eveneens zandvoorts vroegste bestaansbron.

Beroepstrouw

Wanneer men nu let op het beroep dat vele "Molenaars" al sinds lang hebben uitgeoefend dan valt in grote lijn een zekere trouw op aan het oorspronkelijke beroep. Mag het beroep van visser thans hebben uitgediend, de "vishandelaar" komt in de beroepenlijst van de familie nog voor. Hiervan getuigen de gegevens, die wij elders in dit boekwerkje opnamen om de rechtstreekse afstamming van de 8-jarige Floris Molenaar aan te duiden van de gebeeldhouwde figuren.

Floris Molenaar en Arendje van der Mije .

Zij stapten op 26 november 1865, dus op respectievelijk 24- en 22 jarige leeftijd in de huwelijksboot. Uit hun huwelijk werden tien kinderen geboren. Uit hen is een talrijk nakroost voortgekomen. Aan hun gezin is ook het leed niet voorbijgegaan. Twee dochters, t. w. de zesde in geboorte en de jongste kwamen reeds op jeugdige leeftijd te overlijden.

Floris Molenaar heeft tot zijn dood in 1927 - hij werd 86 jaar - onder de Zandvoorters bekend gestaan als "de Bokkum". Hoe deze bijnaam is ontstaan is niet bekend. Ditzelfde geldt voor zijn vader Jacob Molenaar, die de "Puur" werd genoemd.

Evenals zijn voorvaderen was "de Bokkum" dus oorspronkelijk visser van beroep. Het lijkt ons zelfs niet onwaarschijnlijk dat hij in 1883 stuurman was op de bomschuit "de Vrouw Krijntje".
Een uit dat jaar bewaard gebleven bericht vermeldt een besomming van ƒ 3881,- per schuit. Twee jaar eerder in 1881 was dit zelfs ƒ 4550,-.
Toen hij de visserij eraan gaf werd hij omroeper en visafslager.

"De Bokkum" in actie met "mijnstok"
bij de visafslag op het strand (1917)

Wanneer dit is geweest, valt niet te zeggen, doch naar ons werd medegedeeld, zou hij deze beroepen tot omstreeks 1920 hebben uitgeoefend. Als men bedenkt, dat hij toen al bijna 80 jaar was, dan mag zulks o. i. wijzen op zijn vitaliteit op hoge leeftijd.

Vader "Puur" was eerst ook visser en daarna omroeper (waker). Van deze omroeper (waker) wordt gezegd, dat het tot zijn taak behoorde aan de zeekant, op "de worf" uit te kijken of de vissersvloot in aantocht was. Wanneer dit het geval was ging hij het dorp in om belangstellende kopers van de vis te waarschuwen met de z. g. klink ! Bij vloed brak het tijdstip aan, waarop de vis op het strand werd "afgeslagen".

Dit waren in die tijd belevenissen in de betrekkelijk kleine dorpsgemeenschap. Vissersvrouwen togen daarna langs het vispad, zuidelijk van de spoorlijn Zandvoort-Haarlem gelegen, naar de stad om daar de vis te slijten.

Vrouw Arendje van der Mije was destijds eveneens een bekende visloper. Het moet daarbij gebeurd zijn dat Arendje ook wel eens met andere bedoelingen naar Haarlem reisde, hoewel zij toch in oud-zandvoortse dracht was uitgedost en de bekende visbot - echter zonder vis - op haar rug droeg. Toen zij regelmatig met "boodschappen" terugkeerde, vertrouwde "de Bokkum" zulks niet en wilde daar het zijn van weten. Hij trachtte haar op één der voetreizen te volgen en waar trof hij Arendje ten slotte aan ? Bij niet minder dan de in die dagen bekende haarlemse schilder F. H. Boot, waarvoor zij in vol ornaat placht te poseren !

Hoogtepunten in het familieleven waren er ook.
Eén daarvan vormde de viering van het gouden huwelijksjubileum van "De Bokkum" en zijn vrouw op zaterdagavond, 25 november 1915 in café "Zomerlust". De Zandvoortse Courant van 4 december van dat jaar vermeldt, dat er vele blijken van belangstelling waren. Talloze bloemstukken werd het met groen en vlaggedoek versierde huisje aan het Schelpenplein, waar het echtpaar woonde, binnengedragen.
In "Zomerlust" werd het feest opgeluisterd met voordrachten en vioolspel van een 11-jarig kleinkind. Ook de "Gort met stroopdans" ontbrak niet op het programma, geleid door de bruidegom en uitgevoerd door meest oude Zandvoorters. "Tot vroeg in den morgen vierde men feest en in aangename, dankbare stemming toog een ieder huiswaarts," zo besluit het bericht.
Als bijzonderheid kan hieraan worden toegevoegd, dat ons dezer dagen bleek, dat het 11-jarige kleinkind Floris Visscher heette; een zoon was van de oudste dochter "tante Keetje" en dat deze op latere leeftijd jarenlang violist is geweest bij het Noordhollands Philharmonisch orkest.

Floris Molenaar ventte ook met uien en augurken langs de huizen. De bezoekers van Zandvoort in de zomermaanden bediende hij met zijn "lekker zuur", als hij met de handwagen had plaatsgenomen boven aan de Strandweg.

Met luifel (links) was de kar met "lekker zuur" van "de Bokkum".

Nà het overlijden van haar man sleet Arendje van der Mije haar laatste levensdagen in de Oosterparkstraat ten huize van haar dochter Jansje (Mevr. J. Wilhelmus-Molenaar).
Verder zij vermeld, dat nu nog in leven is een schoondochter van de oudste zoon van "de Bokkum" en zijn vrouw, t. w. Mevrouw J. Molenaar-Kuijt, oud 95 jaar. Zij is Scheveningse van geboorte en woont te Zandvoort, Hobbemastraat 6.

[illegible]

En is hiervan door ons opgemaakt deze akte, welke na voorlezing door ons [illegible]

Huisman [illegible]

Molenaar

P. Daup

De Ambtenaar voornoemd.

[illegible]

Huwelijksakte van "de Bokkum" en zijn vrouw

ENKELE GENEALOGISCHE GEGEVENS

FLORIS MOLENAAR		oO	ARENDJE VAN DER MIJE	
* 20 jan.	1841		* 31 okt.	1843
+ 24 dec.	1927		+ 24 mrt.	1931

Kinderen:

1. Cornelia Johanna
   * 20 jan. 1841
   + 24 dec. 1927

2. Leendert
   * 23 okt. 1871

3. Jacob
   * 20 aug. 1873

4. Jansje
   * 23 febr. 1875

5. Mengsje
   * 25 maart 1877

6. Saartje
   * 2 dec. 1878
   + 11 jan. 1897

7. Jan
   * 29 jan. 1880

8. Floris
   * 4 maart 1882

9. Arie
   * 25 jan. 1884

10. Arendje
    * 25 sept. 1889
    + 9 dec. 1890

1. Cornelia Johanna Molenaar oO Jan Visscher

* 25 febr. 1870

2. Leendert Molenaar oO Marijtje Slagtveld

* 23 okt. 1871		* 1 sept. 1874
+ 24 nov. 1936		+ 5 febr. 1901
	oO	Jacoba Kuijt
		* 10 okt. 1877 Scheveningen

Kinderen:

I
Floris
* 1 juli 1895

II
Saartje
* 3 febr. 1899

III
Leendert Jacobus
* 15 mei 1907
'sGravenhage

IV
Jacoba Helena
* 27 juli 1915
Scheveningen

3. Jacob Molenaar
* 20 aug. 1873
+ 5 febr. 1957
Haarlem

oO Jaapje Schuiten
* 1 febr. 1875
+ 10 aug. 1905

oO Anna Maria Elisabeth Bergers
* 24 okt. 1879
Amsterdam
+ 6 aug. 1955

Kinderen:

I
Arendje
* 7 juni 1899

II
Elias
* 1 okt. 1900

III
Jacoba
* 2 okt. 1903

IV
Anna Maria Elisabeth
* 28 sept. 1909
+ 16 apr. 1910
Haarlem

V
Maria Jacoba
* 25 nov. 1914

VI
Jacob
* 17 aug. 1919

4. Jansje Molenaar oO Pieter Wilhelmus

* 23 febr. 1875
\+ 13 mrt. 1943
Haarlem

* 21 mrt. 1876
Amsterdam
\+ 13 okt. 1955

Kinderen:

I
Johannes
* 15 nov. 1901
Leusden

II
Arendina Alida
* 2 febr. 1907
Amersfoort

III
Pieter
* 2 nov. 1914
Amsterdam

5. Mengsje Molenaar oO Willem Koper

* 25 mrt. 1877
\+ 27 dec. 1960

* 8 febr. 1878
\+ 20 sept. 1964
Haarlem

Kinderen:

I
Hendrika
* 19 dec. 1900

II
Arendje
* 13 mrt. 1902

III
Willem
* 15 juli 1903

7. Jan Molenaar oO Anna Keur

* 29 jan. 1880
\+ 24 mrt. 1963

* 21 apr. 1883 Warmond
\+ 31 jan. 1968 Bloemendaal

Kinderen:

I
Jan
* 10 okt. 1907
Haarlem

II
Floris
* 1 okt. 1908

III
Cornelis
* 13 nov. 1910

IV
Jacob
* 3 nov. 1913

V
Jansje
* 22 aug. 1915

VI
Arendje
* 2 juni 1917
+28 sept. '17

VII
Arendje
* 10 dec. 1918

VIII
Arie
* 27 mrt. 1920

IX
Leendert
* 7 apr. 1922

X
Huig
* 6 okt. 1923

XI
Anna
* 21 sept. 1926

XII
Cornelia Johanna
* 23 dec. 1927

8. Floris Molenaar oO Anna Elisabeth Mulder

Floris Molenaar	Anna Elisabeth Mulder
* 4 mrt. 1882	* 4 aug. 1880 Nieuwer-Amstel
+ 19 febr. 1963	+ 16 dec. 1970

Kinderen:

I
Catharina Petronella
* 2 okt. 1901
Haarlem

II
Floris
* 29 nov. 1905
Haarlem
+ 5 mrt. 1925
Haarlem

III
Georg Fredrik
* 11 sept. 1907

IV
Jan
* 27 mrt. 1910
Amsterdam

V
Anna Elisabeth
* 28 mei 1919
Nieuwer-Amstel

9. Arie Molenaar oO Sijtje Terol

* 25 jan. 1884	* 17 nov. 1884
7 febr. 1966	+ 14 febr. 1963
vertrokken naar Haarlem	

Kinderen:

I
Jansje
* 8 juli 1906

II
Arendje
* 11 jan. 1908

III
Floris
* 30 okt. 1909
+ 26 febr. '15

IV
Cornelia
* 28 jan. 1911

V
Alida
* 17 febr. 1913

VI
Floris
* 25 febr. 1917

*	=	geboren
oO	=	gehuwd met
+	=	overleden

"Laet ons wèlwezen met elkander !"

De visserij heeft zich van oudsher gekenmerkt door gunstige - en minder gunstige tijden. De vangsten waren dikwijls wisselvallig. Stormen dunden soms vloot en bemanning. "De vis werd duur betaald". Armoede in de gezinnen van de zandvoortse bevolking in die tijd was geen zeldzaamheid. Wij lezen over stormvloeden, waardoor vele vissershutten te Zandvoort verzwolgen werden door de zee.

De zandvoortse bomschuit mocht door haar bouw behoorlijk zeewaardig heten. Nochtans bleef de visserij een hard bestaan. Anderzijds bestond er aan boord een groot saamhorigheidsgevoel en plichtsbesef. Naar wij beluisterden deed op de zandvoortse vloot eens deze spreuk opgeld: "Laet ons wèlwezen met elkander !"

De figuren, wier beeltenis thans is onthuld, mogen als representanten van dit geslacht en van een tijd worden beschouwd, waarin goed gezien de grondslag werd gelegd voor het Zandvoort van vandaag en van de toekomst. Ook zij hebben - hoe bescheiden ook misschien en zich zeker daarvan bij hun leven niet bewust - door hun eenvoudige arbeid daarin mogen bijdragen. Een arbeid nauw verweven met een bedrijf, dat Zandvoort eens bestaan en toekomst gaf.

"De Bokkum" en zijn vrouw hebben voorts zeer bewust de fase in zandvoorts historie meebeleefd, waarin de visserij steeds meer tot het verleden ging behoren en de badplaatsgenoegens al sterker op de voorgrond traden, waardoor Zandvoort zijn hoofdbron van bestaan zou vinden in het nationale- en internationale toerisme.

Het kan zinvol worden genoemd, dat het gemeentebestuur van Zandvoort er aan mee wilde werken, dat hun beelden onder ons werden opgericht, opdat inderdaad "het nageslacht aan al die dingen de herinnering zal bewaren !".

Verbeteringen

Het geslacht Molenaar

Op de tweede bladzijde van dit hoofdstuk moet in de tweede regel van boven het woordje "is" verdwijnen -

Op de vierde bladzijde van dit hoofdstuk, dertiende regel van boven moet voor het woord "zijn', "zijne' worden gelezen -

Enkele genealogische gegevens

De op de eerste bladzijde van dit onderdeel bij Cornelia Johanna vermelde data moeten vervallen, hiervoor in de plaats komt de geboortedatum : 25 feb .1870-